

Aleg. 25.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o projekcie ustawy budowniczej dla miasta Krakowa,
uchwalonym przez Radę miejską miasta Krakowa.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu odbytem dnia 16. października 1878 uchwalił Wysoki Sejm projekt ustawy budowniczej dla miasta Krakowa.

Najwyższem postanowieniem z dnia 2. czerwca 1880 nie raczył atoli Jego Ces. i Król. Mość użyzyć temu projektowi Najwyższej sankcyi. Uwiadamiając o tem, wymieniło c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych, że postanowienie uchwalonych §. §. 3, 8, 9, 10, 13, 16, 49, 55, 61, 62, 63, 64 stał y na przeszkodzie udzieleniu Najwyższej sankcyi.

Rada miasta Krakowa nwiadomiona o tym stanie rzeczy, zmieniła na posiedzeniu odbytem dnia 13. kwietnia 1882 pierwotny projekt ustawy w wymienionych paragrafach po myśli wskazówek wyrażonych w reskrypcie Ministerstwa spraw wewnętrznych.

Nadto uchwaliła Rada miejska przy tej sposobności zmienić pierwotne postanowienia :

1). §. 43. w ten sposób, że podłogi poziomych (parterowych) mieszkań w domach nowo budujących się należy układać przynajmniej o 1 metr nad poziom ulicy, a nie 60 cm., jak pierwotnie projektowano, tudzież

2). §. 44 w ten sposób, że otwory w kuchniach pod sufitem nrządzane, celem wypuszczania pary i niezdrowych wyziewów, mierzyć mają co najmniej 15 cm. w kwadrat, a nie bezwarunkowo 15 m. jak przed tem projektowano.

Zmiany przez Radę miasta Krakowa uchwalono i uwidoczniono w wykazie ./

Reprezentacya miasta Krakowa przedłożyła ten projekt o poddanie go pod obrady i uchwałę Wysokiego Sejmu.

Wydział krajowy zastanowiwszy się dokładnie nad przydłożonym projektem i poddawszy go wyczerpującemu rozbirowi, uznał go za zupełnie odpowiedni, uzupełnił jedynie ostatnim §. 68 zawierającym klauzulę, wykonawczą i wnosi :

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony pod ./ projekt ustawy.

*Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi
z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.*

We Lwowie dnia 22. sierpnia 1882.

Marszałek krajowy :
Dr. Mikołaj Zyplikiewicz w. r.

Członek Wydziału krajowego :
Dr. Franciszek Smolka w. r.

USTAWA

z dnia obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem krakowskiem zawierająca ustawę budowniczą dla król. stoł. miasta Krakowa.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomerji postanawiam następującą ustawę budowniczą dla król. stoł. miasta Krakowa.

DZIAŁ I.

Pozwolenie na budowę.

§. 1.

Pozwolenie na prowadzenie budowy.

Na prowadzenie budowy w obrębie miasta Krakowa i przedmieść a w szczególności na budowę nowych, przebudowanie i powiększenie istniejących już budynków, lub też wykonywanie w ostatnich zmian takich, które na moc i trwałość budynku, bezpieczeństwo ogniowe, względy sanitarne, zewnętrzny kształt lub nareszcie na prawa sąsiadów wpływ wywierają, potrzeba pozwolenia Magistratu.

Mianowicie wymaga tegoż pozwolenia:

- a) urządzenie wszelkiego rodzaju nowych ognisk lub kominów;
- b) odnowienie lub zmiana wiązania dachowego;
- c) budowa studziń, wodociągów, zbiorników na wodę i urządzenie lodowni jakoteż wykonywanie wykopów;
- d) budowa szluz i dołów kloacznych, również wykonywanie wszelkich robót mających styczność ze ściekami, kanałami, stawami, rowami i rzekami publicznymi, lub też dotyczących nawodniania i osuszania;
- e) rozebranie budowli lub jej części, nakoniec odgraniczenia gruntów prywatnych od ulic i placów publicznych.

§. 2.

Postanowienie wyjątkowe

Ustawa niniejsza nie narusza w niczem praw, jakie służą władzom wojskowym przy budowach fortyfikacyjnych i przepisów jakie obowiązują przy budowach wodnych, kolejowych i przy budowach w pobliżu kolei żelaznych, o ile one odmienne postanowienia zawierają.

§. 3.

Doniesienie o budowie. O pomniejszych zmianach lub naprawach, które pod wymienione w §. 1. przypadki nie podpadają, należy zawiadomić urząd budownictwa miejskiego, który mocen jest wykonanie robót, jeżeli je za podpające pod §. 1. uzna, na właściwej drodze wstrzymać i postąpienia w myśl §. 4. zażądać.

§. 4.

Prośba o pozwolenie. Prośbę o pozwolenie na budowę przed rozpoczęciem tejże wnieść należy do Magistratu popartą planami.

Na żądanie Magistratu złożyć należy wykaz tytułu własności gruntu, na którym budowa ma być wykonaną, lub też przyzwolenie, albo pełnomocnictwo właściciela.

Jeżeli grunt na zabudowanie przeznaczony ma być na kilka osobnych własności podzielony, należy przedewszystkiem potwierdzenie planu działów uzyskać.

Tym celem właściciel gruntu przy załączeniu wyciągu hipotecznego przedłoży plan sytuacyjny zamierzonego podziału w dwóch egzemplarzach w myśl §. §. 5 i 6 wykonanych. Plan ten obejmować winien liczby parcel katastralnych i dokładne wymiary całej powierzchni gruntu do podziału przeznaczonego, jakoteż każdego z osobna działu.

§. 5.

Treść planu budowy. Plan budowy winien być w dwóch egzemplarzach kolorowanych przedłożony i obejmować:

a) plan sytuacyjny oznaczający dokładnie granice gruntu pod zabudowanie przeznaczonego, znajdujących się na nim budowli, położenie ościennych realności z wymienieniem ich właścicieli i liczb konskrypcyjnych lub katastralnych, oraz wykazujący kierunek ulicy lub placu i przeciwległych zabudowań z uwidocznieniem linii upięknienia.

b) plan niwelacyjny zawierający niwelację podłużną środka drogi i chodnika przed gruntem przeznaczonym na zabudowanie, oraz niwelację poprzeczną przez środek zamierzonej budowy; nakoniec wysokości progów tak nowej budowli jako też przyległych realności z liczebnem oznaczeniem miar.

Jeżeli budowa w bliskości Wisły lub Rudawy ma być prowadzoną, winien być na planie wykazany poziom najwyższego i najniższego stanu wody.

c) rzuty poziome wszystkich piąter wraz z piwnicami i poddaszem, przekrój poprzeczny a w razie potrzeby i podłużny, oraz facyatę budynków od strony ulicy z oznaczeniem wysokości sąsiednich domów.

Na planie piwnie mają być uwidocznione doły kloaczne, kanały domowe, połączenie ich z kanałem głównym, ich przekrój poprzeczny i spadek, oraz ścieki i studnie.

Na planie poddasza należy nakreślić oprócz wiązania wszystkie mury strychowe, kominowe i ogniochronne. Ważniejsze rozmiary a mianowicie: powierzchnia całej realności, odstępy budynku od ulicy i ościennych zabudowań, grubość murów i wymiary ubikacji winny być liczbami dokładnie oznaczone.

Niezwykłe konstrukcje, mianowicie żelazne, należy szczegółowo nakreślić i na żądanie moc ich statystycznym rachunkiem wykazać.

Do napraw lub zmian częściowych wystarcza przedłożenie planu tej części budynku, która ma być przeistoczona. A. C. Plany mają być przez właściciela i projektującego budowę podpisane.

§. 6.

Format planów budowy. Plany winny być rysowane na trwałym papierze lub płótnie, a pod względem rozmiarów odpowiadać dwom formatom, to jest: większemu 64 centymetrów długości a 48 centymetrów szerokości mającemu, lub mniejszemu, który ma 48 centymetrów długości a 32 centymetrów szerokości.

Plany rozpołożenia i niwelacyjne winny być kreślone wedle podziałki 1' c. 500 czyli 1 cm. = 5 m. z wyjątkiem wysokości, które przedstawione być mają w stosunku 1:50 czyli 1 cm. = 0,5 m. Do rzutów poziomych, pionowych i przekrojów zastosować należy podziałki 1:100 czyli 1 cm. = 1 m.

Szczegółowe i konstrukcyjne plany wymagają podziałki takiej, aby mogły być z wszelką dokładnością rozpoznawane, a zatem przynajmniej 1:20 czyli 1 cm. = 0,2 m.

§. 7.

Wymogi wobec sąsiadów. Na wniesione podanie o udzielenie pozwolenia na budowę zarządzi Magistrat w najkrótszym czasie a najdalej w dniach 30 celem zbadania projektu, komisję złożoną z administracyjnego i technicznego urzędnika Magistratu i komisarza obwodu.

Komisya odbywa się w ogólności na miejscu budowy. Magistrat jednak może zarządzić komisję w Urzędzie, wszakże i w tym razie służy interesowanym stronom prawo żądania oględzin na miejscu.

Do komisji mają być zawezwani: właściciel przeprowadzić się mającej budowy, albo jego pełnomocnik, sąsiedzi i w ogóle wszyscy, których zamierzona budowa dotyczy może.

Komisya starać się będzie o usunięcie przeszkód w drodze dobrowolnej ugody. W protokole komisji wniesione zarzuty a w danym razie i ich załatwienie winny być dokładnie streszczone, a protokół przez obecnych podpisany.

Od przepisane go powyżej zarządzenia komisji można odstąpić, jeżeli podający przedłoży uwierzytelnione pisemne zezwolenie osób interesowanych.

§. 8.

Udziałenie pozwolenia. Na podstawie protokołu w §. 7. wzmiankowanego i planów w §. 5. przepisanych, Magistrat wyda później w dniach 14 orzeczenie, czy pozwolenie na budowę w ogóle, lub też pod pewnymi warunkami i zastrzeżeniem udzielone być może.

Gdyby protokół komisji zawierał zarzuty z tytułu prawa prywatnego pochodzące, Magistrat przy zatwierdzeniu planów udzielić może pozwolenie na budowę, o ile względy policyjno-budownicze na przeszkodzie nie staną, odsyłając strony z ich zarzutami prywatnej natury do drogi prawa. Magistrat odmówić może pozwolenia do budowy na gruncie, niemającym z ulicy lub z placów publicznych przystępu, jakiego wymaga bezpieczeństwo od ognia.

Zmiany poczynione przez Magistrat w przedłożonym planie budowy w wydanem pozwoleniu wyraźnie wykazane być winny. Oba egzemplarze planu, z których jeden pozostaje w ręku władzy, drugi zaś zwróconym bę-

dzie budującemu zaopatrzone zostaną odpowiednią klauzulą obejmującą orzeczenie zatwierdzenia.

Co do budowli w celach publicznych, jeżeli żadna nie zachodzi przeszkoda, Magistrat zawiadomi o tem władzę budującą; jeżeli zaś wniesione przeciw budowie zarzuty usunięte nie zostały, takowe o ile nie są prywatnej natury, c. k. Namiestnictwo Królestwa Galicyi i Lodomeryi zgodnie z przepisami ustawy rozstrzygnie.

O udzieleniu pozwolenia na budowę zawiadomieni będą sąsiedzi i wszystkie strony interesowane oraz urząd budownictwa miejskiego. W razie wniesionego rekursu budowa aż do rozstrzygnięcia, ani rozpoczęta, ani dalej prowadzoną być nie może.

Właściciel a względnie kierujący budową obowiązany jest ściśle zastosować się do planu zatwierdzonego i orzeczeń w udzielonym pozwoleniu zawartych.

Budowy przed otrzymaniem pozwolenia rozpoczynać nie wolno. Przepis ten nawet i wtedy obowiązuje, gdy właściciel do prowadzenia budowy przez władzę znaglony został.

§. 9.

Pozwolenie na budowy przemysłowe.

Przy udzielaniu pozwolenia na budowy przeznaczone na fabryki, rękodzielnie lub inne przedsiębiorstwa, Magistrat zastosuje się do wyjątkowych przepisów ustawy przemysłowej z dnia 20 grudnia r. 1859 L. 227 D. p. p.

O ile być może, należy czynność komisji budowniczej połączyć z rozprawą względem udzielenia pozwolenia na budowę zakładu ze stanowiska ustawy przemysłowej.

W żadnym zaś razie budowa tego rodzaju przed prawomocnością udzielonego pozwolenia na budowę rozpoczęta być nie może.

§. 10.

Odstąpienie od zatwierdzonego planu.

Od zatwierdzonego planu i linii uregulowania ulicy odstępować nie wolno. Zmiany w czasie budowy w pierwotnie przyjętym planie, tylko za ponownem zatwierdzeniem Magistratu nastąpić mogą.

§. 11.

Przechowanie pozwolenia planu.

Pozwolenie wraz z zatwierdzonym planem winno się znajdować na miejscu budowy, gdzie na każde żądanie władzy ma być okazane.

§. 12.

Ważność udzielonego pozwolenia.

Jeżeli od czasu uzyskanego pozwolenia dwa lata upłynęły, a budowy nierozpoczęto, albo też rozpoczęta, przez lat dwa przerwano, budujący obowiązany jest postarać się o ponowne zatwierdzenie planu.

Przekroczenie tego postanowienia uważane będzie jako rozpoczęcie budowy bez pozwolenia i pociąga za sobą bezzwłoczne wstrzymanie roboty.

D Z I A Ł II.

Postanowienia szczegółowe o budowlach.

A. Dozór techniczny i środki ostrożności.

§. 13.

Nadzór budowniczego.

Prowadzenie budowy przez nieuprawnionych i bez nadzoru budowniczego jest wzbronione; za przekroczenie tego przepisu tak właściciel jakoteż nieupra-

wnieni do prowadzenia budowy, ulegną karze ustawą niniejszą przepisanej, o ile ich przekroczenie nie podpada pod przepisy ogólnej ustawy karnej.

Kierujący budową odpowiedzialnym jest w obec władzy osobiście za jakość roboty i materiały, tudzież zarządzenie potrzebnych środków bezpieczeństwa, w którym to celu przed rozpoczęciem budowy złoży w urzędzie budownictwa miejskiego odpowiednią deklarację. O każdej zmianie kierującego budową, zawiadomi właściciel Urząd budownictwa miejskiego w przeciągu 24 god.

§. 16.

Rozpoczęcie budowy i środki ostrożności.

O dniu rozpoczęcia budowy, kierujący zawiadomi na 24 godzin pierwej urząd budownictwa miejski i komisarza właściwego obwodu.

Każdą większą budowę w śródmieściu i w głównych ulicach przedmieść, należy na czas jej trwania zamknąć od ulicy parkanem i ustawić stosowne znaki ostrzegające.

Miejsca na ulicy, w których materiały do budowli, ziemia, narzędzia i t. p. są złożone, albo drogi i plac publiczne rozkopane, winien kierujący budową nocną porą latarniami oświetlić, a w razie potrzeby straż postawić.

§. 15.

Składanie materiałów budowlanych.

Na złożenie materiału budowlanego na ulicach i placach publicznych w bliskości miejsca budowy, równie i na wysunięcie parkanu na ulicę, w każdym szczegółowym przypadku zezwolenie Magistratu jest konieczne.

W razie udzielonego zezwolenia, Magistrat oznaczy wysokość opłaty od zajmowanego miejsca na złożenie materiałów, na podstawie taryfy przez Radę miasta postanowionej. Gaszenia wapna na ulicach i placach publicznych zakazuje się bezzwzględnie; do zarabiania zaś zaprawy tamże, potrzeba szczegółowego pozwolenia Magistratu.

Wykop z fundamentów i rumowisko należy natychmiast wywozić. Burzące mury od strony ulic lub placów, gruz, rumowisko, drzewo i t. d. tak zwanymi trąbami lub za pomocą innych mechanicznych środków po poprzednim zwilżeniu spuszczać należy.

§. 14.

Linia uregulowania ulic.

Jeżeli dla uregulowania ulicy wypadnie cofnąć budowę poza dotychczasową linię, albo też naprzód wysunąć, natenczas strony porozumieją się względem wynagrodzenia za grunt zajęty.

Jeżeli ze względu na linię uregulowania ulicy, zajdzie potrzeba przymusowego wywłaszczenia prywatnej lub publicznej własności, władze polityczne postąpią według istniejących w tym względzie przepisów.

Gdyby przy nowej budowie, przebudowaniu lub przybudowaniu celem zastosowania się do ustanowionej przez właściwą władzę linii uregulowania ulicy, wypadło cofnąć się poza granicę własności budującego lub też przed nią wysunąć, wtedy gmina budującego, a względnie budujący gminę stosownie wynagrodzić winien.

Co do wysokości tego wynagrodzenia starać się należy przeprowadzić ugodę dobrowolną; gdyby jednak ugoda do skutku nie przysła, stronę wywłaszczonej odesłać należy z żądaniem wynagrodzenia na drogę sądową.

W tym jednak wypadku prowadzenie budowy dozwolone być może, skoro w sądzie właściwym złożoną zostanie kaucya, odpowiadająca wartości wywłaszczonego gruntu, jaką władza pozwalająca budowy, po wysłuchaniu dwóch biegłych oznaczy.

§. 17.

Położenie budowy.

Od strony ulicy tylko główne budynki i mieszkania mogą być stawiane, wszystkie zaś podrzędne budowle mieścić się winny w podwórzu.

Stawianie budynku w pewnej odległości poza kierunkiem linii ulicy wyjątkowo dozwolone być może, jeżeli:

- a) budynek co najmniej 3 metry po za linią ulicy wedle przepisów dotyczących budynków frontowych pozostawiony będzie;
- b) sposób odgraniczenia od strony ulicy będzie zdaniem władzy odpowiadał upiększeniu miasta.

§. 18.

Wysokość domów.

W ulicach głównych nie wolno od strony ulicy stawiać domów poziomych (parterowych).

Pałacyki ozdobnej architektury poza kierunek ulicy cofnięte, mogą być wyjątkowo w całości lub częściowo jako budynki poziome (parterowe) stawiane.

Domy jednopiętrowe mogą być wszędzie budowane.

Domy dwu lub więcej piętrowe wolno tam tylko stawiać, gdzie ich wysokość nie przewyższa szerokości ulicy w tem miejscu.

Wolno jednakże przy ulicach, których szerokość 12 metrów nie dochodzi, stawiać domy na 15 metrów wysokie lub budować dom nowy w wysokości dawniejszego.

Jeżeli domy cofnięte są od ulicy w myśl §. 17, można zwiększyć ich wysokość w miarę szerokości odstępu.

Wysokość domów mierzy się od najwyższego punktu chodnika do górnej krawędzi gzymsu głównego; przy domach narożnych w ocenieniu wysokości trzymać się należy szerszej ulicy.

Pozwolenia do budowy domu wyższego nad 3 piętra, licząc półpiętra służące na mieszkanie, a nie licząc takichże poddasz (mansard), Magistrat odmówić może.

§. 19.

Balkony i galerie.

Balkony lub ganki wsparte na kroksztynach nie mogą występować nad 1.25 m. przed front budynku.

Zamknięte balkony tylko w ulicach co najmniej 12 m. szerokich urządzone być mogą.

Balkony mają być przynajmniej 3 m. nad poziomem chodnika, na podstawach z materiału ogniotrwałego z takimiż poręczami urządzone.

Pałacyki ozdobnej architektury w ogrodach położone, mogą mieć balkony drewniane.

§. 20.

Części domu na chodnik wysunięte.

Urządzenie piwnie pod publiczną ulicą lub placem, daszków okapowych, stopni występujących, krat naprzód wysuniętych, poręczy i drzwi na zewnątrz się otwierających, o ile przechodzą linię zakreśloną ulicy lub placu, jest wzbronione.

Istniejące obecnie daszki okapowe winny być rynnami zaopatrzone.

Na urządzenie wystaw sklepowych, których wyskok 25 cm. przewyższać nie powinien, potrzebne jest zezwolenie Magistratu.

Okna i okiennice wychodzące na ulicę a nie wzniesione nad chodnik najniższą swą krawędzią przynajmniej na 2·5 m., należy urządzać do otwierania na wewnątrz albo na zewnątrz tak, aby zupełnie do muru przylegały.

Szyby okien sklepowych, których dolna krawędź niżej jednego metra nad chodnikiem się znajduje, winny być w tejże wysokości metalowym prętem zabezpieczone.

Występ cokuł poza linię ulicy dozwala się aż do 10 cm. Powiększenie tej miary albo wysunięcie na chodnik wyskoków (ryzalit), bram ozdobnych, filarów, kandelabrow i t. p. może być tylko wyjątkowo dla względów architektonicznych dozwolone.

§. 21.

Facyaty.

Frontowa facyata budynku winna odpowiadać zasadom estetycznym i architektonicznym.

Do malowania nie należy używać barwy szpecącej lub dla wzroku szkodliwej.

Wykończenie budowy a względnie wyprawienie zewnętrzne najpóźniej w dwa lata od daty pozwolenia na zamieszkanie dokonane być winno pod nadzorem budowniczego.

§. 22.

Rynny dachowe.

Domy frontowe przy ulicach i placach publicznych, winny być zaopatrzone nad okapem gzymsu głównego rynnami ogniotrwałymi, przynajmniej 25 cm. szerokimi.

Rury spustne metalowe mają mieć co najmniej 1·3 cm. średnicy a wyłot ich wedle możliwości ma być wpuszczony do kanału podziemnego, a gdzie wpuszczenie to nie da się zastosować, rura spustna winna dosięgać poziomu chodnika lub bruku.

§. 23.

Oparkanie.

Puste grunta przeznaczone pod budowę domów winny być oparkanione, ogrody zaś przytykające do ulic publicznych winny być w śródmieściu murem lub ozdobnymi sztachetami, a na przedmieściach przynajmniej parkanem obwiedzione.

C. Kształt budowy od strony podwórza i granic ościennych.

§. 24.

Dziedzińce.

W każdym domu znajdować się winien porządnie wybrukowany lub wyszabrowany dziedziniec z wybrukowanymi ściekami dla spływu wody.

Dziedziniec winien być najmniej 5·5 m. szeroki, obszar zaś jego ile możliwości obejmować piątą część zabudowanej powierzchni okalającego go domu.

Prócz dziedzińca głównego założone boczne dziedzińczyki, li tylko do oświetlenia ubikacji służące, mają obejmować najmniej 12 m. kw.

Jeżeli ubikacje te nie są zamieszkane, można wyjątkowo pozwolić na zmniejszenie dziedzińca aż do 6 m. kw.

§. 25.

Przejazdy i sienie główne.

W domach, po za którymi na dziedzińcu oficyny wzniesione być mogą, przejazdy urządzone być winny.

Przejazd ma być zasklepiony i mieć najmniej 2·5 m. szer. a 3 m. wys. Sienie wchodowe przynajmniej 2 m. szerokie być winny.

§. 26.

Studnie.

Każda realność winna mieć urządzoną studnię z pompą

§. 27.

Odległość ścian i otworów od granic ościennych i wspólność murów.

Każda budowa winna albo bezpośrednio do sąsiedzkiej przypierać albo też przynajmniej 5 m. od tejże być oddalona.

Okna i inne otwory w ścianach od ulicy lub dziedzińca przytykających do ciemnej granicy winny być odległe przynajmniej na 70 cm., a balkony przynajmniej na 3 m. od linii granicznej.

Każdy dom winien mieć własne mury główne, jeżeli jednak zachodzi potrzeba budowania muru wspólnego, a na wyprowadzenie tegoż, użytkowanie i utrzymywanie wspólne sąsiedzi między sobą się zgadzają, mur taki dozwolonym być może; wykonać go zaś należy jako mur zewnętrzny belkami obciążony w myśl §. 33-go.

D. Konstrukcja budowy.

§. 28.

Rusztowania.

Rusztowania winny mieć moc odpowiednią swej wysokości i tak być stawiane, iżby od wywrotu były bezpieczne.

Ustawianie drabin na rusztowaniach dla zyskania dostępu jest wzbronione, natomiast należy ich piętra silnemi schodami rusztowań (sztagami) ze sobą połączyć. Rusztowania wiszące winny być dostatecznie zabezpieczone i opatrzone poręczą.

§. 29.

Obciążenie materiałów i gruntu.

Obciążenie kwadratowego centymetra przekroju nie powinno przenosić:

- 1) w murze z cegły na zaprawie wapiennej 6 Kilo;
- 2) w murze z cegły silnie wypalonej na zaprawie cementowej 11 Kilo;
- 3) w drzewie jodłowym 55 Kilo;
- 4) w drzewie sosnowem 70 Kilo;
- 5) w żelazie kutem 750 Kilo;
- 6) w żelazie lanem 250 lub 500 Kilo, stósownie do tego, czy ono stawić ma opór sile wydłużającej, czy też skracającej.

Metr kwadratowy rodzimego gruntu (calca) co najwięcej 25.000 Kilo obciążyć można.

W domach mieszkalnych metr kwadr belkowań wraz z ciężarem przypadkowym na 650 Kilo, sześcienny zaś metr muru na 1.600 oceniać należy.

§. 30.

Ograniczenie użycia materiałów.

Władzy służy prawo usunięcia i zniszczenia złego materiału na koszt dostawcy, zakazania słabych konstrukcyi i zburzenia lub wstrzymania budowy części wadliwej.

W czasie mrozów spoistość zaprawy niszczących, robót murarskich wykonywać nie wolno.

§. 31.

Rozmiary cegieł.

Rozmiary zwykłej cegły wypalonej mają wynosić: 28 cm. długości, — 14 cm. szerokości, — 6·5 cm. grubości.

§ 32.

Ściany murowane pruskie
i drewniane.

Ściany tak zewnętrzne jak i wewnętrzne domów mieszkalnych, stajen i wszelkich budynków piętrowych, jakoteż takich, u których ogniska mają być urządzone, powinny być w całej wysokości z kamienia lub cegły murowane.

Wyjątki stanowią:

A. ściany pruskie, to jest z drzewa i cegły:

a) jako ściany wewnętrzne, działowe podrzędne, gdzie wyprowadzenie muru ceglanego napotyka na trudności;

b) jako ściany zewnętrzne do granic ościennych niedotykające, najwięcej 5 m. wysokie w budynkach bez ogniska w dziedzińcu stojących n. p. wozowniach, magazynach, drwalniach i t. d.;

B. ściany drewniane z dwóch warstw tarcie w krzyżujących się kierunkach zbitych, w przypadku pod A. a) przewidzianym;

C. ściany drewniane, w pomniejszych budynkach, wolno stojących n. p. altanach ogrodowych, gołębnikach, kręgielniach, równie jak i w budynkach czasowych, których przeciąg trwania ściśle jest ograniczony.

Wszystkie rodzaje ścian wewnętrznych wyżej wymienionych winny być po obu stronach wyprawione. Co do zewnętrznych, postanowi władza w każdym wypadku.

§. 33.

Grubość murów.

Grubość murów kamiennych winna najmniej 65 cm. wynosić.

Grubość murów ceglanych zastosować należy do rozmiarów cegły w ten sposób, iż szerokość cegły „przez głowę“ położonej, jako najniższa jednostka miary ma być uważana.

Wynika z tego grubość murów jak następuje:

mur na	$\frac{1}{2}$	cegły	równa się	15	cm.
„	1	„	„	30	„
„	$1\frac{1}{2}$	„	„	45	„
„	2	„	„	60	„
„	$2\frac{1}{2}$	„	„	75	„
„	3	„	„	90	„ i t. d.

Mury zewnętrzne najwyższego piętra belkami obciążone, mają mieć przy rozpiętości pokoi 6.5 metrów nie przechodzącej grubości przynajmniej 45 cm. ($1\frac{1}{2}$ cegły), przy większej zaś rozpiętości pokoi, grubość ta najmniej 60 cm. (2 cegły) ma wynosić.

Grubość tych murów powinna być w każdym piętrze, z góry na dół licząc, o 15 cm. ($\frac{1}{2}$ cegły), powiększona. Mury działowe najwyższego piętra belkami obciążone i mury zewnętrzne nie obciążone, mają mieć w najwyższym piętrze grubości przynajmniej 45 cm. ($1\frac{1}{2}$ cegły); grubość tych murów winna być, licząc jak wyżej, co 2 piętra o 15 cm. ($\frac{1}{2}$ cegły) powiększona.

Murom działowym belkami nieobciążonym dać należy najmniej 30 cm. (1 cegłę) grubości i rozszerzać je co dwa piętra jak wyżej.

W pokojach, których rozpiętość 6.5 m. nie przenosi, wystarcza jednakże dla murów działowych najwyższego piętra grubość 15 cm. ($\frac{1}{2}$ cegły).

W fundamentach wypada każdy mur o 30 cm. (1 cegłę) rozszerzyć.

Filary środkowe, któreby ze zwykłej cegły wykonane, należyj mocy nie miały, winny być z cegły silnie wypalanej na cemencie albo z kamienia lub żelaza wyrobione, co w planie uwidocznić należy.

§. 34.

Mury ogniochronne.

Pomiędzy dwoma przypierającymi do siebie poddaszami winny być prowadzone mury ogniochronne bez otworów, przynajmniej na 30 cm. (1 cegłę) grube i gdyby ich wysokość 3 m. przenosić miała, filarami wzmocnione.

Mury te 40 cm. ponad szczyt i pochyłość dachu wystawać mają.

Jeżeli długość strychu wynosi przeszło 30 m., należy go w całej szerokości również murem ogniochronnym przedzielić.

Taki przedziałowy mur ogniochronny należy zaopatrzyć otworem zamkniętym drzwiami żelaznymi, w osadzie ogniotrwałej, szczelnie dochodzącymi. Wpuszczanie jakichkolwiek części wiązania dachowego lub belek w mury ogniochronne jest wzbronione.

W budynkach wolno stojących, jeżeli odległość między temiż 20 m. wynosi, stawianie murów ogniochronnych nie jest konieczne.

§. 35.

Sklepienia i belkowania.

Sklepić należy: piwnice, korytarze stanowiące główne przejście w budynku, przejazdy (§. 25), sienie główne, klatki schodowe i miejsca przeznaczone na skład wyrobów palnych.

Wszelkie inne ubikacje mogą mieć belkowania sufitowane.

Podłoga w każdym pięttrze ma być oddzieloną od niżej położonej powały na 8 cm. warstwą suchego rumowiska.

Na powale strychowej winna być posadzka lub polepa, z materiału ogniotrwałego ułożona.

§. 36.

Schody.

Schody piwniczne winny być kamienne lub na podmurowaniu z forsztów ułożone, od zewnątrz zamykane drzwiami żelaznymi lub blachą okutymi, w osadzie ogniotrwałej, szczelnie dochodzącymi. Nie wolno jest urządzać wchodów lub schodów do piwnic i podziem wprost z ulicy lub placu publicznego.

Każde pomieszczenie na pięttrze winno mieć z ulicy lub z podwórza jeden przynajmniej bezpośredni przystęp za pomocą schodów ogniotrwałych.

Schody są ogniotrwałe jeżeli się znajdują w klatce od dołu do góry murowanej i jeżeli wszystkie części konstrukcyi są ogniotrwałe. Pokrycie stopni ogniotrwałych forsztami z twardego drzewa jest dozwolone.

Szerokość schodów głównych nie powinna wynosić mniej jak 1,25 m., bocznych mniej jak 1 m.; średnia szerokość stopni mniej jak 26 cm., ich wysokość 18 cm.

Komórki drewniane pod schodami, ogniska, otwory kominowe i t. d. w klatce schodowej są wzbronione.

Klatka schodowa winna być oddzielona od strychu pełnym murem i sklepieniem. Drzwi na strych mają być żelazne, w osadzie ogniotrwałej, szczelnie dochodzące.

Drzwi leżące do podnoszenia nie są dozwolone. Przy zakładaniu schodów uważać należy, aby były należycie oświetlone.

§. 37.

Ogniska otwarte, kuchnie
piece i wędzarnie.

W miejscach, gdzie się wyrabiają lub przechowują materiały łatwo palne, ognisk otwartych urządzać nie wolno.

W ubikacjach niesklepionych należy nad ogniskiem otwartem umieścić pokrywę z materiału ogniotrwałego, 30 cm. poza krawędzie ogniska wystającą.

Podłoga przed ogniskami otwartymi, kuchniami angielskimi i piecami winna być na szerokość 40 cm. od ognia zabezpieczona, wszystkie zaś inne części drewniane budynku mają być od czeluści do nakładania paliwa służących, najmniej 60 cm. oddalone. Piece bezpośrednio na podłodze stojące winny mieć spód na 25 cm. pełno murowany.

Piece żelazne bez nówek mają stać na podmurowaniu 15 cm. wysokiem. Użycia rur blaszanych zamiast kominów murowanych wewnątrz budynków i urządzenia zasuwek w rurach odprowadzających dym do komina, zabrania się bezwzględnie.

Piece w piekarniach winny być dwoma oddzielnymi sklepieniami zaopatrzone, czeluście zaś mocnymi drzwiczkami żelaznymi zamykane.

Wędzarnie winny być sklepione, drzwiami żelaznymi zamykane i posadzką kamienną lub ceglana zaopatrzone.

Pręty do wieszania wędlin w kominach mają być żelazne.

§. 38.

Kominy.

Kominy wyprowadzić należy z fundamentów budynku, albo oprzeć je na murowanych filarach, łukach lub podporach żelaznych. Na podstawach drewnianych kominów opierać nie wolno.

Kominy do przechodzenia winny mieć przekrój kwadratowy z bokiem najmniej 48 cm. długim — w świetle.

Kominy wąskie czyli ruskie winny mieć przekrój okrągły o średnicy najmniej 15 cm. — w świetle.

Kominy do przechodzenia mają być urządzone nad ogniskami otwartymi, niemniej w piekarniach i wędzarniach i mieć łatwo przystępne otwory wchodowe. — W kominach szerszych nad 55 cm. należy dać przyrządy dopuszczające przechodzenia. — Kominem okrągłym o średnicy 15 cm. dym najwięcej z dwóch pieców jednego piętra ma być odprowadzany.

Kominy wąskie należy bez zmiany przekroju, prowadzić ile możności pionowo, większe pochylenie do poziomu nad 60 stopni jest zakazane.

Jeżeli by wyjątkowo na pochylenie takie zezwolono, wtedy w miejscach gdzie kierunek komina się zmienia, otwory urządzone i w drzwiczki żelazne zaopatrzone być mają.

Ściany kominowe mają mieć najmniej 15 cm. (pół cegły) grubości, którą na 30 cm. (1 cegłę) rozszerzyć należy w kominach dla większych ognisk, piekarni, wędzarni itp.

Każdy wąski komin winien być przy swym początku ile możności w pionicy i na poddaszu w wysokości 1 m. nad polepą, zaopatrzony otworem bocznym tak szerokim jak kanał kominowy a 25 cm. wysokim. Otwór ten ma być zamykany drzwiczkami żelaznymi, podwójnymi, w ramach żelaznych w pewnej odległości od siebie osadzonemi.

Drzwiczki należy oznaczyć liczbą odpowiednią mieszkania, do którego komin prowadzi.

Od wewnętrznych ścian kominowych winny być wszelkie wiązania drewniane najmniej na 30 cm., od otworów do czyszczenia zaś najmniej 60 cm. oddalone lub blachą obite.

Wewnętrzne ściany wazkich kominów należy gładko wyprawić, jeżeli nie są z cegły na ten cel formowanej murowane, lub też rurami glinianymi wyłożone.

Zewnętrzne mury kominów winny być aż do wysokości 60 cm. nad szczyt dachu wyprowadzone i od polepy strychowej począwszy aż do dachu wyprawione.

Sposób zaopatrzenia górnych wylotów kominów, odprowadzających dym z większych ognisk, n. p. z piekarni, tudzież wysokość tego rodzaju kominów oznaczy władza,

§. 39.

Dachy, gzymsy, dymniki i latarnie.

Wszystkie budowle winny być kryte materiałem ogniotrwałym.

Gzymsy winny być z materiału ogniotrwałego.

Okapy tylnych dachów nad gankami mają być ogniotrwałym materiałem pokryte; mogą zaś być drewniane, jednak odosobnione od dachu głównego.

Dymniki na dachach należy opatrzyć okiennicami.

Latarnie czyli klatki okien w dachu służących do pionowego oświetlenia klatek schodowych lub ubikacyi, winny być ogniotrwałe i spoczywać ze wszystkich stron na murach ponad dach wzniesionych. Ramy okien i pręty przedziałowe mają być żelazne.

§. 40.

Ganki zewnętrzne.

Ganki stanowiące główne przejście, winny być całkiem ogniotrwałe.

Ganki zewnętrzne od strony dziedzińca, służące jedynie ku dogodności mieszkańców, należy oprzeć na kroksztynach żelaznych i takąż balustradą opatrzyć.

E. Warunki, jakim odpowiadać mają mieszkania.

§. 41.

Rozmiary pokoi.

Wysokość pokoi mieszkalnych w miejscach sklepionych przynajmniej 3 m. w kluczu, w niesklepionych zaś przynajmniej 2.85 m. wynosić winna.

§. 42.

Mieszkania w piwnicach i mieszkania strychowe.

Piwnice nie wolno obracać na mieszkania. Zamieszkanie podziem wyjątkowo dozwolone być może, jeżeli odpowiadają przepisowi §. 41, a prócz tego:

- a) podłoga mieszkań poziomych (parterowych) nad podziemiami położonych, co najmniej 2 m. ponad poziom przylegającej ulicy lub podwórca jest wzniesiona;

b) okna mają co najmniej 1 m. wysokości;

c) mury są z cegły mocno palonej wykonane;

d) zewnątrz murów okalających podziemia na mieszkanie przeznaczone, urządzono odpowiedni system obsuszenia gruntu. Pozwolenie na urządzenie mieszkań strychowych udzielone być może jedynie w budynkach ogniotrwałe krytych i po ścisłym zbadaniu miejscowości o tyle, o ile warunkom zdrowia i bezpieczeństwa publicznego odpowiadać będą.

§. 43.

Mieszkania poziome (parterowe).

Budynki na gruncie wilgotnym stawiane, winny być warstwą odosobniającą 15 cm. poniżej podłogi ziemia opatrzone.

Podłogi poziomych (parterowych) mieszkań w domach nowo budujących się, należy układać przynajmniej o 1 m. wyżej nad poziom ulicy istniejącej

lub założyć się mającej. Wyjątkowo dozwala się obniżenie tej miary aż do 15 cm. dla sklepów, jeżeli pod nimi są piwnice lub spód ziemny jest suchy albo sztucznie obsuszony.

Oznaczenie wysokości podłogi w budynkach wystawionych na wylew wody, pozostawia się szczegółowym postanowieniom Magistratu.

§. 44.

Przewietrzanie kuchni.

Celem wypuszczenia pary i niezdrowych wyziewów mają być w kuchniach pod sufitem urządzone otwory co najmniej 15 cm. w kwadrat mierzące, z osobnym kominem przewiewnym połączone i zastawką żelazną zamknięte.

§. 45.

Gazomierze

Gazomierze nie mogą być ustawiane w ubikacjach na zamieszkanie przeznaczonych.

F. Podrzędne części mieszkań i budynki gospodarskie.

§. 46.

Składy na opał.

Składy na opał ile możności w piwnicach umieszczane być winny. Gdzie z jakichkolwiek powodów budować piwnic wcale nie można lub tylko z trudnością, należy urządzić w dziedzińcu drwalnie odpowiedniej wielkości.

§. 47.

Wychodki, zlewy, doły kloaczne i kanały.

Wychodki powinny być murowane i nie mogą być nigdy stawiane od strony ulicy. W bliskości mieszkań poziemych i na każdym piętrze winny być komórki ustępowe urządzone w takiej ilości, iżby przynajmniej na dwa pomieszkania jedna komórka przypadła.

Rury spustowe i zlewy pomyjowe winny być z metalu lub glinki na ten cel wyrabianej zakładane.

W okolicach nie mających dotąd kanałów podziemnych urządzać należy system beczkowy do wywozu nieczystości; doły kloaczne wyjątkowo tylko dozwolone być mogą.

Przy zastosowaniu systemu beczkowego, beczki winny być szczelnie wiekami zamknięte, a rury spustowe równie szczelnie w wiekach umocowane.

Komórki, w których beczki się mieszczą, należy tak urządzać, iżby dwóch ludzi około beczki wygodnie poruszać się mogło, niemniej zaopatrzyć otworem dla przystępu robotników i dźwigania beczek.

Doły kloaczne mają być z cegły silnie wypalanej w dnie i bokach na cemencie murowane, wewnątrz cementem gładko wyprawione i zawierać co najmniej 7 m. sześciennych.

Doły kloaczne winny być szczelnie zakryte podobnie urządzonym otworem do czyszczenia najmniej 75 cm. w kwadrat mającym opatrzone, a dla przewiewu należy oddzielny kanał, mierzący przynajmniej 15 cm. w kwadrat, ponad dach przez komórki ustępowe przeprowadzić; nadto każda komórka ma być osobną wentylacją zaopatrzona.

Pomiędzy ścianami dołu kloacznego a murami przyległego budynku przedział przynajmniej 30 cm. pozostawiony i ilem ubity być winien.

Odległość dołów kloacznych od granicy sąsiedniej najmniej 2 m., od studzien własnych jako też sąsiednich najmniej 8. m. ma wynosić.

W miejscach, gdzie są kanały, nie wolno urządzać ścieków z dziedzińców wprost na ulicę lub plac publiczny.

Gdzie nad kanałami lub oddzielnymi szluzami urządzone są komórki kloaczne a przytem ścieki z dziedzińców spuszczone, otwory kanałowe w dziedzińcach winny być okratowane, a jako wyłącznie do użytku prywatnych służące, kosztem właścicieli utrzymywane.

Doły na śmiecie winny być murowane z przegrodą na popiół i śmiecie i ogniotrwale zamykane; górna ich krawędź winna być nad poziom najmniej 30 cm. wzniesiona.

Urządzanie dołów pochłonnych jest zabronione.

§. 48.

Stajnie i obory, nad któremi pomieszkania się znajdują, winny być sklepione a przewiewy w tychże tak urządzone, aby żadna część mieszkalna na niezdrowe i nieprzyjemne wyziewy nie była narażona.

Składy na słomę i siano i t. p. należy od innych budynków lub ubikacyi murami ogniochronnymi w myśl §. 34 oddzielić. Ścieki stajenne nie powinny gruntu zanieczyszczać a odpowiadać warunkom §. 47. Zbiorniki nawozowe należy urządzać tak, jak doły kloaczne (§. 47.)

Szopy otwarte na murowanych lub drewnianych słupach bez powały, winny mieć pokrycie ogniotwale (§. 39.) a przypierające do sąsiedniego budynku być od strony sąsiedniej murem ogniochronnym zasłonięte.

G. Budynki przemysłowe.

§. 49.

Przez budynki przemysłowe w odróżnieniu od budynków mieszkalnych rozumieją się wszelkie fabryki, rękodzielnie i składy (magazyny).

Budynki przemysłowe są albo odosobnione albo nieodosobnione.

Odosobnione budynki są te, których każda część od innych budynków i granic sąsiednich przynajmniej na 20 m. a w razie przypierania do innego zakładu przemysłowego od tegoż przynajmniej 10 m. jest odległa.

Zabudowanie takiego odstępu jest bezwarunkowo zakazane

Jednopiętrowe budynki przemysłowe odosobnione, w których nie wyrabiają się ani przechowują przedmioty łatwo zapalne, mogą być z wyjątkiem ścian kominowych i przypierających do ulic publicznych z ścian pruskich stawiane.

Zakłady przemysłowe nie odosobnione t. j. położone bliżej innych budynków, lub granic sąsiednich niż na 20 metr., jako też wszystkie domy mieszkalne w zakładach przemysłowych w ogóle, podlegają warunkom niniejszą ustawą dla zwykłych budynków przepisany.

§. 50.

Wszystkie budynki przemysłowe bez względu na to, czy są odosobnione lub nie, podlegają następującym przepisom:

a) Kotły parowe w oddzielnych budynkach winny być umieszczone, gdzie zaś to być nie może, należy miejscowości te murem najmniej 60 cm. (2 cegły) grubym odosobnić; nad kotłami ani sklepien ani pował urządzać nie wolno;

Budynki gospodarskie,
zbiorniki nawozowe
i szopy otwarte.

Przepisy ogólne.

Przepisy szczegółowe.

b) co do kominów fabrycznych dane będą w szczegółowych przypadkach odpowiednie postanowienia;

c) pracownie winny mieć najmniej 3 m. wysokości i być odpowiednio przewietrzane;

d) odpływy nieczystości i odchodów fabrykacyi należy tak urządzać, iżby sąsiadom przykreml lub szkodliwemi stać się nie mogły.

e) za moc i trwałość budynków, w których wyroby lub płody surowe się przechowują, albo w których maszyny są ustawione, odpowiedzialny jest właściciel;

f) podłoga piętra wyższego może służyć zarazem za powalę piętra niższego i może nie być sufitowaną;

g) ściany działowe z wyjątkiem miejsc, w których się wyrabiają lub przechowują przedmioty łatwo zapalne, mogą być z drzewa budowane;

h) wiązanie dachowe może być bezpośrednio na belkach powalowych najwyższego piętra oparte;

i) w każdym budynku przemysłowym piętrowym winny być urządzone schody w klatce ogniotrwałej takimże stropem pokrytej w ten sposób, ażeby ich odległość od żadnego budynku nie wynosiła więcej jak 40 m. Schody te mają być najmniej 1·2 szerokie, jeżeli w razie niebezpieczeństwa służyć mają dla ratunku nie więcej jak 50 osób. Na każde 50 osób więcej, winna szerokość schodów o 0·15 m. być powiększona.

DZIAŁ III.

Postępowanie po ukończeniu budowy.

§. 51.

Ogłędziny budowy przed
wyprawieniem.

Skoro w nowych budowlach i większych przebudowaniach mury i ściany, belki, powały, dachy sklepienia i ogniotrwałe schody będą ukończone, należy o tem Magistratowi donieść celem zarządzenia ogłędzin przez komisję złożoną z technicznego urzędnika Magistratu i komisarza właściwego obwodu.

Komisya ta najpóźniej w dniach 8miu od dnia zawiadomienia odbyć się winna.

W termiue do tego wyznaczonym bezpieczny dostęp do wszystkich części domu urządzony być winien.

Wszystkie konstrukcyje żelazne nie wyjmując kotwic (ankrów) winny być o ile możności odkryte, otwory okien i drzwi nieczem nie zasłonięte.

Jeżeli ogłędziny komisyi, przy której właściciel lub jego zastępca i kierujący budową obecni być winni, wykazą ważne usterki, które usunąć wypada, lub jeżeli zastrzeżeń poczynionych w pozwoleniu nie dopełniono, naznaczony zostanie powtórny termin, do którego wszystkie przez komisję wykazane niedostatki usunięte być winny, w przeciwnym razie dalsze termiua na koszt właściciela odbywać się będą.

Komisya wyda najpóźniej w trzy dni po ostatnim terminie świadectwo, iż pierwsze ogłędziny budowy nastąpiły i wewnętrzne wykończenie budowy również jak i wyprawianie odbyć się może.

Przy pomniejszych budowach i przebudowaniach nie wymaga się powyżej wzmiankowanych ogłędzin, właściciel winien atoli zażądać z urzędu budownictwa miejskiego poświadczenia od ogłędzin zwalniającego.

Postępowanie to nie uchyla bynajmniej prawa ciągłego nad budową nadzoru, służącego Magistrowi.

§. 52.

Pozwolenie na zamieszkanie lub używanie budynku nowego.

Do prośby wniesionej do Magistratu o pozwolenie na zamieszkanie, lub używanie nowego budynku, winien dołączyć właściciel świadectwo oględzin budowy przed wyprawieniem lub poświadczenie urzędu budownictwa miejskiego je za zbyt uczynne uznano (§. 51).

Następnie komisya złożona z fizyka miejskiego, administracyjnego i technicznego urzędnika Magistratu, tudzież komisarza odnośnego obwodu sprawdzi, czy budowa wykonana zajęta być może na cel właściwy, poczem Magistrat urzędowe pozwolenie udzieli.

Załatwienie winno najpóźniej nastąpić w dni 14 od wniesienia podania.

§. 53.

Uprzątnienie materyału po ukończeniu budowy.

Właściciel obowiązany jest najpóźniej w dniach 14. po ukończeniu budowy zasypać wszelkie doły, uprzątnąć rumowisko, materyał budowlany i w szczególności wszelkie przedmioty tamujące przejście w ulicy.

Naprawa uszkodzonych bruków lub innych przedmiotów do użytku publicznego służących, na koszt budującego właściciela zarządzona będzie.

DZIAŁ IV.

Utrzymanie istniejących budynków i naprawy tychże.

§. 54.

Utrzymanie budowli.

Właściciel obowiązany jest budynek w dobrym stanie, czysto i porządnie utrzymywać.

Jeżeli utrzymanie budynku tak jest zaniedbane, że nietylko zdrowiu ale i bezpieczeństwu publicznemu zagraża, Magistrat wyznaczy właścicielowi do koniecznego odbudowania odpowiedni termin, a następnie użyje środków przymusowych.

§. 55.

Budynki zawaleniem grożące.

Z budynkami grożącymi zawaleniem lub niebezpieczeństwem ognia, postąpi się według ustaw państwowych a w szczególności według przepisu przez Wysokie Ministerstwo spraw wewnętrznych, sprawiedliwości i handlu pod d. 2. września 1856 do l. 164 D. P. P. wydanego, w porządku §§. 62, 63 i 64 niniejszej ustawy przewidzianym.

§. 56.

Wstrzymanie przez dłuższy czas rozpoczętej budowy.

Jeżeli właściciel rozpoczętą budowę przez dwa lata po sobie następujące wstrzymał, a mimo zawezwania piśmiennego przez Magistrat do wykonania budowy nie przystępuje, Magistrat postąpi w myśl powołanego rozporządzenia Ministerialnego (§. 55).

§. 57.

Naprawy dachów gontowych.

Istniejące dotąd dachy gontowe w obrębie miasta Krakowa wraz z przedmieściami Kazimierzem i Stradomiem w latach 10, w innych zaś przedmieściach w ciągu lat 15 od dnia wprowadzenia w życie ustawy na ogniotrwałe zamienione być winny.

Naprawy dachów gontowych wymagające pokrycia mniej niż $\frac{1}{6}$ części powierzchni dachu, mogą być w powyższym przeciągu czasu wyjątkowo dozwolone.

Przy każdej ważniejszej zmianie wiązania dachowego z pokryciem gontowym właściciel domu obowiązany jest dach cały przerobić na ogniotrwały.

§. 58.

Zmiana studni.

Studnie z wiadrami w obrębie miasta, tudzież Kazimierza i Stradomia w ciągu lat trzech, na innych zaś przedmieściach w ciągu lat sześciu na pompy zamienione być winny.

DZIAŁ V.

Przepisy karne.

§. 59.

Wysokość kary.

Przekroczenia niniejszej ustawy karane będą jak następuje:

Przekroczenia §§. 8., 10., i 13. podlegają karom pieniężnym od 50 do 300 złr. a w razie niemożności ściągnięcia, karze aresztu od 10 dni do 2 miesięcy, mającym się wymierzyć tak na właściciela realności, jako też na kierującego budową; wszelkie inne przekroczenia oraz niedopełnienie rozporządzeń władzy w zakresie niniejszej ustawy wydanych, podlegają karom pieniężnym od 5 do 100 zł. w. a. a względnie karze aresztu od 1 do 20 dni. Kara nałożona nie narusza bynajmniej obowiązku dopełnienia zarządzeń władzy bez względu na to, czy niemi uchylene niedostatków lub zniesienie budowy nakazano.

Przepisy niniejsze nie uwalniają od odpowiedzialności w drodze sądowej w przypadkach ustawą karną objętych.

DZIAŁ VI.

Władze czuwające nad wykonaniem niniejszej ustawy.

§. 60.

Władze.

Nad wykonaniem postanowień niniejszej ustawy czuwa:

1. Magistrat m. Krakowa.
2. Rada m. Krakowa.
3. Wydział krajowy Królestwa Galicyi, Lodomeryi i W. Ks. Krakowskiego.
4. C. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych.

§. 61.

Pierwsza instancya.

Magistrat m. Krakowa jako pierwsza instancya w sprawach budowniczych,

- a) czuwa nad wykonaniem postanowień ustawy niniejszej;
- b) sprawuje nadzór budowniczo-policyjny nad istniejącymi i nowo-budującymi się domami;
- c) udziela lub odmawia pozwolenia na budowy i ich użytkowanie, w myśl postanowień §. 8.
- d) orzeka i nakłada kary w sprawach budowniczo-policyjnych za wykroczenia przeciw postanowieniom niniejszej ustawy.

§. 62.

Druga instancya w własnym zakresie gminy.

Rada miasta Krakowa, a względnie sekcya lub komisya, której też Rada sprawy z niniejszej ustawy wynikające przekaże, rozstrzyga w drugiej instancji.

cy wszelkie zażalenia przeciw orzeczeniu Magistratu w własnym zakresie. Przeciw orzeczeniom zatwierdzającym decyzją Magistratu dalsze odwołanie nie ma miejsca.

§. 63.

Trzecia instancja we własnym zakresie działania.

Przeciw orzeczeniom zmieniającym decyzje Magistratu, służy stronom prawo odwołania się do Wydziału krajowego Królestwa Galicyi, Lodomeryi i W. Ks. Krakowskiego.

§. 64.

Instancja w sprawie grzywien.

Co do grzywien nałożonych przez Magistrat za wykroczenia przeciwko postanowieniom niniejszej ustawy, przysłuża stronom odwołanie się w drugiej instancji do c. k. Namiestnictwa Królestwa Galicyi i Lodomeryi, a w ostatniej do c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych.

§. 65.

Termin do rekursu.

Rekursa do władz wyższych przez pośrednictwo Magistratu w terminie dni 14 wnoszone być winny.

§. 66.

Nadzór władz rządowych.

Zastrzeżony w dziale V. tymczasowego statutu gminnego dla m. Krakowa z dnia 1. Kwietnia 1866 L. 7. D. ust. kraj. nadzór władzy politycznej krajowej niniejszą ustawą w niczem naruszonym nie zostaje.

DZIAŁ VII.

Postanowienie wyjątkowe.

§. 67.

Budynki dotychczasowe.

W razie zamierzonego przeistoczenia domów przed wejściem w życie niniejszej ustawy istniejących, do których też przepisy ze względów miejscowych w zupełności zastosować się nie dadzą, wolno Magistratowi odstąpić od tychże z należytem jednak uwzględnieniem bezpieczeństwa publicznego.

DZIAŁ VIII.

Postanowienie wykonawcze.

§. 68.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

It is a pleasure to have you here, and we hope you will enjoy your stay. The weather is beautiful, and the scenery is lovely. We are glad to see you and hope you will have a good time.

I am sure you will find everything just as you like it. The food is excellent, and the service is first-class. We are glad to have you here and hope you will have a good time.

Very truly yours,
John Doe

I am sure you will find everything just as you like it. The food is excellent, and the service is first-class. We are glad to have you here and hope you will have a good time.

Very truly yours,
John Doe

I am sure you will find everything just as you like it. The food is excellent, and the service is first-class. We are glad to have you here and hope you will have a good time.

Very truly yours,
John Doe

I am sure you will find everything just as you like it. The food is excellent, and the service is first-class. We are glad to have you here and hope you will have a good time.

Very truly yours,
John Doe

TABLE III

Mathematical Analysis

1. 1

The first part of the analysis is devoted to the study of the properties of the function $f(x)$. It is shown that $f(x)$ is continuous and differentiable on the interval $(0, \infty)$. The function $f(x)$ is also shown to be concave down on this interval.

Table of Contents

TABLE IV

Mathematical Analysis

2. 1

The second part of the analysis is devoted to the study of the properties of the function $g(x)$. It is shown that $g(x)$ is continuous and differentiable on the interval $(0, \infty)$. The function $g(x)$ is also shown to be concave up on this interval.

**Treść paragrafu
wedle uchwał Rady miejskiej
i Sejmu krajowego.**

**Projektowana zmiana
wedle wskazówek
Ministerstwa spraw Wewnętrznych.**

§. 3.

Doniesienie o budowie.

O pomniejszych zmianach lub naprawach, które pod wymienione w §. 1 przypadki nie podpadają, należy zawiadomić **komisarza właściwego obwodu.**

W razach wątpliwych komisarz zda sprawę miejskiemu urzędowi budowniczemu, który mocen jest wykonanie robót, jeżeli je za podpadające pod §. 1 uzna, na właściwej drodze wstrzymać i postąpienia w myśl §. 4 zażądać.

O pomniejszych zmianach lub naprawach, które pod wymienione w §. 1 przypadki nie podpadają, należy zawiadomić **urząd budownictwa miejskiego**, który mocen jest wykonanie robót, jeżeli je za podpadające pod §. 1 uzna, na właściwej drodze wstrzymać i postąpienia w myśl §. 4 zażądać.

§. 8.

Udzielenie pozwolenia.

Na podstawie protokołu w §. 7 wzmiankowanego i planów w §. 5 przepisanych, Magistrat wyda najpóźniej w dniach 14 orzeczenie, czy pozwolenie na budowę w ogóle, lub też pod pewnymi warunkami i zastrzeżeniami udzielone być może.

Gdyby protokół komisji zawierał zarzuty z tytułu prawa prywatnego pochodzące, Magistrat przy zatwierdzeniu planów udzielić może pozwolenie na budowę, o ile względy policyjno-budownicze nie staną, odsyłając strony z ich zarzutami prywatnej natury do drogi prawa.

Magistrat odmówić może pozwolenia na budowy na gruncie nie mającym z ulicy, lub z placów publicznych przystępu, jakiego wymaga bezpieczeństwo od ognia.

Zmiany poczynione przez Magistrat w przedłożonym planie budowy w wydanem pozwoleniu wyraźnie wykazane być winny. Oba egzemplarze

Na podstawie protokołu w §. 7 wzmiankowanego i planów w §. 5 przepisanych, Magistrat wyda najpóźniej w dniach 14 orzeczenie, czy pozwolenie na budowę w ogóle, lub też pod pewnymi warunkami i zastrzeżeniami udzielone być może.

Gdyby protokół komisji zawierał zarzuty z tytułu prawa prywatnego pochodzące, Magistrat przy zatwierdzeniu planów udzielić może pozwolenia na budowę, o ile względy policyjno-budownicze nie staną odsyłając strony z ich zarzutami prywatnej natury do drogi prawa.

Magistrat odmówić może pozwolenia na budowy na gruncie nie mającym z ulicy, lub z placów publicznych przystępu, jakiego wymaga bezpieczeństwo od ognia.

Zmiany poczynione przez Magistrat w przedłożonym planie budowy w wydanem pozwoleniu wyraźnie wykazane być winny.

planu, z których jeden pozostaje w ręku władzy, drugi zaś zwróconym będzie budującemu, zaopatrzone zostaną odpowiednią klauzulą, obejmującą orzeczenie zatwierdzenia.

O udzieleniu pozwolenia na budowę zawiadomieni będą sąsiedzi i wszystkie strony interesowane oraz urząd budownictwa miejskiego.

W razie wniesionego rekursu budowa aż do rozstrzygnięcia, ani rozpoczęta, ani dalej prowadzona być nie może.

Właściciel, a względnie kierujący budową, obowiązany jest ściśle zastosować się do planu zatwierdzonego i orzeczeń w udzielonem pozwoleniu zawartych.

Budowy przed otrzymaniem pozwolenia rozpoczynać nie wolno. Przepis ten obowiązuje nawet i wtedy, gdy i właściciel do prowadzenia budowy przez władze zagniony został.

Oba egzemplarze planu, z których jeden pozostaje w ręku władzy, drugi zaś zwróconym będzie budującemu, zaopatrzone zostaną odpowiednią klauzulą obejmującą orzeczenie zatwierdzenia.

Co do budowy w celach publicznych jeżeli żadna nie zachodzi przeszkoda, Magistrat zawiadomi o tem władzę budującą; jeżeli zaś wniesione przeciw budowie zarzuty usunięte nie zostały, takowe, o ile nie są prywatnej natury, c. k. Namiestnictwo Królestwa Galicyi i Lodomeryi zgodnie z przepisami ustawy rozstrzygnie.

O udzieleniu pozwolenia na budowę zawiadomieni będą sąsiedzi i wszystkie strony interesowane oraz urząd budownictwa miejskiego.

W razie wniesionego rekursu budowa aż do rozstrzygnięcia ani rozpoczęta, ani dalej prowadzona być nie może.

Właściciel a względnie kierujący budową obowiązany jest ściśle zastosować się do planu zatwierdzonego i orzeczeń w udzielonem pozwoleniu zawartych.

Budowy przed otrzymaniem pozwolenia rozpoczynać nie wolno. Przepis ten nawet i wtedy obowiązuje, gdy właściciel do prowadzenia budowy przez Władze zagniony został.

§. 9.

Pozwolenie na budowy przemysłowe.

Przy udzielaniu pozwolenia na budowy przeznaczone na fabryki, rękodzielnie lub inne przedsiębiorstwa, Magistrat zastosuje się do wyjątkowych przepisów ustawy przemysłowej z dnia 20 grudnia 1859 r. L. 227 Dz. p. p.

Przy udzielaniu pozwolenia na budowy przeznaczone na fabryki, rękodzielnie, lub inne przedsiębiorstwa, Magistrat zastosuje się do wyjątkowych przepisów ustawy przemysłowej z dnia 20 grudnia r. 1859 L. 227 Dz. p. p.

O ile być może, należy czynność komisji budowniczej połączyć z rozprawą względnie udzielenia pozwolenia na budowę zakładu ze stanowiska ustawy przemysłowej.

W żadnym zaś razie budowa tego rodzaju przed prawomonością udzielonego pozwolenia na budowę, rozpoczęta być nie może.

§. 10.

Odstąpienie od zatwierdzonego planu.

Zmiany w czasie budowy w pierwotnie przyjętym planie wymagają ponownego zatwierdzenia Magistratu.

Od zatwierdzonego planu i linii uregulowania ulicy odstępować nie wolno.

Zmiany w czasie budowy w pierwotnie przyjętym planie, tylko za ponownem zatwierdzeniem Magistratu nastąpić mogą.

Dział II.

Postanowienia szczegółowe o budowlach.

A. Dozór techniczny i środki ostrożności.

§. 13.

Nadzór budowniczego.

Prowadzenie budowy przez nieuprawnionych i bez nadzoru budowniczego jest wzbronione; za przekroczenie tego przepisu tak właściciel, jako też nieuprawnieni do prowadzenia budowy, ulegną **prócz odpowiedzialności ustawami karnymi określonej**, karze ustawą niniejszą przepisanej.

Kierujący budową odpowiedzialnym jest w obec władzy osobiście za jakość roboty i materiału, tudzież zarządzenie potrzebnych środków bezpieczeństwa, w którym to celu przed rozpoczęciem budowy złoży w urzędzie budownictwa miejskiego odpowiedzialną deklarację.

O każdej zmianie kierującego budową zawiadomi właściciel Urząd budownictwa miejskiego w przeciągu 24 godzin.

Prowadzenie budowy przez nieuprawnionych i bez nadzoru budowniczego jest wzbronione; za przekroczenie tego przepisu tak właściciel, jako też nieuprawnieni do prowadzenia budowy, ulegną karze ustawą niniejszą przepisanej, o ile ich przekroczenie nie podpada pod przepisy ogólnej ustawy karnej.

Kierujący budową odpowiedzialnym jest w obec władzy osobiście za jakość roboty i materiału, tudzież zarządzenie potrzebnych środków bezpieczeństwa, w którym to celu przed rozpoczęciem budowy złoży w urzędzie budownictwa miejskiego odpowiedzialną deklarację.

O każdej zmianie kierującego budową, zawiadomi właściciel Urząd budownictwa miejskiego w przeciągu 24 godzin.

§. 16.

Linia uregulowania ulic.

Jeżeli do uregulowania ulicy wypadnie cofnąć budowę poza dotychczasową linię, albo też naprzód wysunąć, natenczas strony porozumieją się względem wynagrodzenia za grunt zajęty.

Gdyby układ w drodze ugody dobrowolnej nie przyszedł do skutku, linia uregulowania ulicy, mimo tego zostanie ustanowiona przez Magistrat, z pozostawieniem stronie wolności odwołania się do wyższej władzy państwowej.

Oznaczenie wynagrodzenia za grunt zajęty pozostawia się sądowemu orzeczeniu.

Jeżeli dla uregulowania ulicy wypadnie cofnąć budowę poza dotychczasową linię, albo też naprzód wysunąć, natenczas strony porozumieją się względem wynagrodzenia za grunt zajęty.

Jeżeli ze względu na linię uregulowania ulicy zajdzie potrzeba przymusowego wywłaszczenia prywatnej lub publicznej własności, władze polityczne postąpią, według istniejących w tym względzie przepisów.

Gdyby przy nowej budowie, przebudowaniu, lub przybudowaniu celem zastosowania się do ustanowionej przez właściwą władzę linii uregulowania ulicy, wypadało cofnąć się po za granicę własności budującego, lub też przed nią wysunąć, wtedy gmina budującego, a względnie budujący gminę stosownie wynagrodzić winien.

Co do wysokości tego wynagrodzenia starać się należy przeprowadzić ugodę dobrowolną; gdyby jednak ugoda do skutku nie przyszła, stronę wy-

właszczołą odesłać należy z żądaniem wyuagrodzenia na drogę sądową.

W tym jednak wypadku prowadzenie budowy dozwolone być może, skoro w sądzie właściwym złożoną zostanie kaucya odpowiadająca wartości wywłaszczonego gruntu, jaką władza pozwalająca budowy, po wysłuchaniu dwóch biegłych oznaczy-

G. Budynki przemysłowe.

§. 49.

Przepisy ogólne.

Budynki, które za przemysłowe uważać należy wymienia §. 32 ust. przemysł. z d. 20 grudnia 1859 l. 227 Dz. p. p.

Budynki przemysłowe, w których większe ogniska są zakładane, a mianowicie, gorzelnie, fabryki wszelkich wysokowych napojów, browary, potażarnie, olearnie i podobne fabryki chemiczne w śródmieściu stawiane być nie mogą.

Pracownie ogni sztucznych, fabryki zapalek, cegielnie, piece wapienne ani w obrębie miasta, ani na przedmieściach nie mogą być zakładane.

Zakłady przemysłowe są albo **odosobnione** albo **nieodosobnione**.

Odosobnione budynki są te, których każda część od innych budynków i granic sąsiednich przynajmniej na 20 m., a w razie przypierania do innego zakładu przemysłowego od tegoż przynajmniej na 10 m. jest odległa.

Zabudowanie takiego odstępu jest bezwarunkowo zakazane.

Jednopiętrowe budynki przemysłowe odosobnione, w których nie wyrabiają się, ani przechowują przedmioty łatwo zapalne, mogą być z wyjątkiem ścian kominowych i przypierających do ulic publicznych z ścian pruskich stawiane.

Zakłady przemysłowe nieodosobnione tj. położone bliżej innych budynków lub granic sąsiednich niż 20 m. jako też wszystkie domy mieszkalne w zakładach przemysłowych w ogóle, podlegają warunkom niniejszą ustawą dla zwykłych budynków przepisany.

Przez budynki przemysłowe w odróżnieniu do budynków mieszkalnych rozumieją się wszelkie fabryki, rękodzielnie i składy (magazyny).

Budynki przemysłowe są albo **odosobnione** albo **nieodosobnione**.

Odosobnione budynki są te, których każda część od innych budynków i granic sąsiednich przynajmniej na 20 m. a w razie przypierania do innego zakładu przemysłowego od tegoż przynajmniej 10 m. jest odległa.

Zabudowanie takiego odstępu jest bezwarunkowo zakazane.

Jednopiętrowe budynki przemysłowe odosobnione, w których nie wyrabiają się, ani przechowują przedmioty łatwo zapalne, mogą być z wyjątkiem ścian kominowych i przypierających do ulic publicznych, z ścian pruskich stawiane.

Zakłady przemysłowe nieodosobnione tj. położone bliżej innych budynków, lub granic sąsiednich niż na 20 m. jako też wszystkie domy mieszkalne w zakładach przemysłowych w ogóle, podlegają warunkom niniejszą ustawą dla zwykłych budynków przepisany.

Dział IV.

Utrzymanie istniejących budynków i naprawy tychże.

§. 55.

Budynki zawaleniem grożące.

Z budynkami grożącymi zawaleniem lub niebezpieczeństwem ognia, postąpi się wedle ustaw państwowych a w szczególności według przepisu przez Wysokie Ministerstwa spraw wewnętrznych, sprawiedliwości i handlu pod d. 2 Września 1856 do L. 164 Dz. p. p. wydanego.

Z budynkami grożącymi zawaleniem lub niebezpieczeństwem ognia postąpi się według ustaw państwowych a w szczególności według przepisu przez Wysokie Ministerstwa spraw wewnętrznych, sprawiedliwości i handlu pod d. 2 Września 1856 do L. 164 Dz. p. p. wydanego, **w porządku §§. 62, 63, 64 niniejszej ustawy przewidzianym.**

Dział VI.

Władze czuwające nad wykonaniem niniejszej ustawy.

§. 61.

c) Udziela lub odmawia pozwolenia na budowy i ich użytkowanie.

c) Udziela lub odmawia pozwolenia na budowy i ich użytkowanie **w myśl postanowień §. 8.**

§. 62.

Druga instancja w własnym zakresie gminy.

Rada miasta Krakowa, a względnie sekcyja lub komisya, której taż Rada sprawy z niniejszej ustawy wynikające przekaze, rozstrzyga w drugiej instancji wszelkie zażalenia przeciw orzeczeniom Magistratu w własnym zakresie.

Rada Miasta Krakowa, a względnie sekcyja lub komisya, której taż Rada sprawy z niniejszej ustawy wynikające przekaze, rozstrzyga w drugiej instancji wszelkie zażalenia przeciw orzeczeniom Magistratu w własnym zakresie.

Przeciw orzeczeniom zatwierdzającym decyzję Magistratu dalsze odwołanie nie ma miejsca. }

§. 63.

Druga instancja.

W poruczonym zakresie działania c. k. Namiestnictwo król. Galicyi i Lodomeryi rozstrzyga w drugiej instancji rekursa przeciw orzeczeniom Magistratu w poruczonym zakresie działania, tudzież co do grzywien nałożonych za wykroczenie przeciw postanowieniom niniejszej ustawy.

Trzecia instancja we własnym zakresie działania.

Przeciw orzeczeniom zmieniającym decyzje Magistratu, służy stronom prawo odwołania się do Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i W. ks. Krakowskiego.

§. 64.

Trzecia instancja.

Przeciw orzeczeniom zatwierdzającym decyzję Magistratu odwołanie dalsze nie ma miejsca; przeciw orzeczeniom zmieniającym decyzję Magistratu służy stronom w przypadkach §. 62 przewidzianych, prawo odwołania się do Wydziału krajowego Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem ks. Krakowskiem, zaś w przypadkach §. 63 do c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych.

Instancja w sprawie grzywien.

Go do grzywien nałożonych przez Magistrat za wykroczenia przeciwko postanowieniom niniejszej ustawy, przysłuża stronom odwołanie się w drugiej instancji do c. k. Namiestnictwa królestwa Galicyi i Lodomeryi; a w ostatniej do c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych.

§. 65. (nowy)

Termin do rekursu.

Rekursa do władz wyższych przez pośrednictwo Magistratu w terminie dni 14 wnoszone być winny.

§. 66. (nowy)

Nadzór władz rządowych.

Zastrzeżony w Dziale V. tymczasowego Statutu Gminnego dla m. Krakowa z d. 1. Kwietnia 1866] L. 7 Dz. u. k.; nadzór władzy politycznej krajowej, niniejszą ustawą w niczem naruszonem nie zostaje.]

**Treść paragrafu
według uchwał Rady miejskiej
i Sejmu.**

§. 43.

Podłogi poziomnych mieszkań w domach nowo budujących się, należy układać przynajmniej o 60 cm.

**Projektowana zmiana
przez Radę miejską.**

Podłogi poziomnych (parterowych) mieszkań w domach parterowych nowo budujących się, należy układać przynajmniej o 1 metr nad poziom ulicy.

§. 44.

Celem wpuszczania pary i niezdrowych wyziewów mają być w kuchniach pod sufitem urządzone otwory 15 cm.

Celem wypuszczenia pary i niezdrowych wyziewów, mają być w kuchniach pod sufitem urządzone otwory **co najmniej 15 ctm. w kwadrat mierzące.**